

Könsroller, sexualitet och exploatering

En feministisk diskursanalys av prostitutionen i Thailand

Josefin Pehrson
Julia Wentworth

Abstract

Vi behandlar prostitutionen i Thailand genom att undersöka hur den prostituerades roll har konstruerats i samhället. Empiriskt använder vi oss av en thailändsk statlig rapport, som svarar på FN-avdelningen CEDAWs antidiskrimineringskonvention. I denna rapport redogörs för kvinnorättssituationen i landet. Med feministisk teori gör vi en kvalitativ textanalys för att klargöra den politiska diskursen kring den prostituerades roll och hur denna har formats. Utifrån vår analys konstaterar vi att den prostituerade hamnar i ett stigma där hon beroende på situationen identifieras som antingen en promiskuös agent med personliga ekonomiska incitament eller som ett hjälplöst offer. Kvinnans identitet formas i relation till den nationella identiteten i vilken hon bär ansvaret för nationens moraliska heder och traditioners kvarlevnad. Dessa strikt bundna kvinnoroller begränsar den prostituerade kvinnans möjligheter till en agentstatus. Vår analytiska slutsats är således att rapporten saknar ett genusperspektiv, då man aldrig gör en grundläggande problematisering av den prostituerade kvinnans roll.

Nyckelord: Thailand, prostitution, könsroller, feministisk teori, konstruktivism
Antal tecken (inräknat blanksteg): 66 477

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	1
1.2	Teori.....	2
1.2.1	Socialkonstruktivistisk teori.....	2
1.2.2	Feministisk teori.....	2
1.2.3	Postkolonial teori.....	3
1.3	Avgränsningar och definitioner.....	4
1.4	Disposition.....	4
2	Metod	5
2.1	Forskningsdesign och material.....	5
2.2	Diskursanalys.....	5
2.3	Kvalitativ textanalys.....	6
3	Fallstudie: Thailand	8
3.1	Könsroller i kulturella institutioner.....	8
3.2	Prostitutionens historia.....	8
3.3	Situationen idag.....	9
4	Analysform	11
4.1	Inledning.....	11
4.2	Aktörsbeskrivning.....	11
4.3	Analysstruktur.....	13
4.4	Analysmodell.....	13
5	CEDAW report 1997	15
5.1	Helhetsanalys av orsaker § 69-74.....	15
5.1.1	Könsrollernas ontologi.....	15
5.1.2	Kvinnan och den nationella identiteten.....	16
5.2	Analys § 71.....	17
5.3	Analys § 72.....	18
5.4	Analys § 74.....	20

5.5	Åtgärder.....	21
5.5.1	Analys § 88-91	21
5.5.2	Analys § 95.....	22
6	Slutdiskussion.....	23
6.1	Internationella organisationer och genusfrågor.....	23
6.2	Varför är det så svårt att implementera ett genusperspektiv?	23
7	Referenser.....	26

1 Inledning

Thailand är ett av de länder som benämns som en asiatisk tigerekonomi på grund av sin kraftiga ekonomiska tillväxt under 1980- och 90-talet. Landet har samtidigt ansetts genomgå ett politiskt framåtskridande då demokratiska institutioner har etablerats i samhället. I kontrast till detta frodas sexindustrin på den svarta marknaden och uppgick under åren 1993-1995 till 15-18 procent av landets BNP¹ (Apisuk & Magar 2005 s. 244). Prostitutionen är enligt thailändsk lagstiftning förbjuden men fortgår dagligen i öppna former i landet (Women's International Network 1998). Vårt intresse i frågan grundar sig på egna erfarenheter av resor i Thailand där den öppna och allmänt accepterade prostitutionen väckt vår antipati och undran. – Hur kan prostitution öppet fortgå i ett land med en växande ekonomi vars politik vilar på demokratiska grunder?

1.1 Syfte och frågeställning

Utifrån en socialkonstruktivistisk utgångspunkt ämnar vi utreda hur den politiska diskursen kring den thailändska prostituerade kvinnan ser ut. Vi utgår därmed ifrån förståelsen att värderingar är betydelsefulla eller meningsskapande för hur olika sociala fenomen sedan ska komma att uppfattas. Dessa värden är viktiga att ta fasta på då de utgör en ram för hur fenomenet kontinuerligt kommer att hanteras och ses på.

Vårt intresse för prostitutionen i Thailand väcktes ur en undran över hur detta problem kunnat fortgå under så lång tid och att åtgärder mot det varit verkningslösa. Genom att söka utreda vad för ram av värderingar som omgivit diskursen kring prostitutionen i detta land tror vi oss kunna lätta denna förundran. Eftersom de värderingarna som råder i denna diskurs kan kopplas till det rådande synsättet på kvinnan tar vi hjälp av det feministiska perspektivet för att hitta kärnan i dessa värderingsmönster. Syftet med detta arbete blir således att med avstamp i dessa teorier analysera synen på den prostituerade kvinnan i Thailand och hur denna influerar det sätt problemet tas itu med. Genom att dekonstruera denna politiska diskurs vill vi på samma sätt som vi granskar vilka synsätt som faktiskt finns representerade även uppmärksamma de synsätt som inte finns representerade. Det feministiska perspektivet blir följaktligen vår utgångspunkt

¹ Dessa siffror är återgivna från en ILO-rapport där man redogjort för de ekonomiska aspekterna av den asiatiska sexsektorn.

och grundlägger även vår uppfattning om att avsaknaden av ett genusperspektiv inom denna diskurs får starka implikationer för den thailändska kvinnans status.

Våra frågeställningar syftar till att analysera den prostituerade kvinnans roll och de konstruktioner som format denna samt vilka konsekvenser dessa får för åtgärderna av frågan: **Vem är den prostituerade kvinnan? Vilka värden och egenskaper fäster man vid henne? Hur är hennes identitet konstruerad? Hur väl implementerar man ett genusperspektiv inom den politiska prostitutionsdiskursen i Thailand?**

1.2 Teori

1.2.1 Socialkonstruktivistisk teori

Socialkonstruktivismen utgör vår ontologiska utgångspunkt. Denna teori grundar sig i att den mänskliga verkligheten bygger på socialt konstruerade subjektiva föreställningar. Dessa utgörs av mänskliga medvetandekartor som är skapta utifrån kollektiva idéer kring kunskap, symboler, normer och språk (Barnett 2005 s. 258). För att tydliggöra vissa samhällsförhållanden kan man avneutralisera vad som ofta tas för givet, därmed öppnas möjligheten att ställa frågor som – Vilken är bakgrunden till denna sociala konstruktion? (Barnett 2005 s. 259) Detta gör vi genom att analysera hur språket används vid konstruktionen av definitionerna av prostitution och den prostituerade kvinnan. Vi återkommer till språkets betydelse i avsnitt 2.2 som berör diskursanalys.

Då vi utgår från att all kunskap är konstruerad utifrån sociala interaktioner kan vi aldrig tillmäta den ett värde av objektivitet. Genom att utgå från den socialkonstruktivistiska skolan avvisar vi den deterministiska uppfattningen om att de samhälleliga rollerna är fasta och oföränderliga. Detta får ligga till grund för vår kritik mot den deterministiska synen på kvinnor och prostitution i Thailand, som tycks ha en betydande roll i diskursens utveckling eller ickeutveckling kring denna fråga. Detta är betydande då vår normativa inställning är att prostitution är någonting som bör aktivt bekämpas och även går att bekämpa, vilket passar väl ihop med vårt konstruktivistiska metodval. Först genom att se fenomenet som socialt konstruerat och ständigt reproducerat finns möjlighet till förändring.

1.2.2 Feministisk teori

Feminism grundar sig i insikten och viljan att förändra kvinnans underordnade ställning gentemot mannen (Pettman 2005 s. 673). Den feministiska teoretikerns främsta uppgift blir således att söka förklara orsakerna till kvinnans underordning eller ojämlika förutsättningar både i socialt och ekonomiskt hänseende samt att finna lösningar till det (Tickner 2001 s. 11). Dess teoretiska grund har växt fram

som en reaktion mot traditionella teoretiska skolor. Feministiska forskare hävdar att dessa teorier appliceras på ett sätt som gör det svårt att förstå kvinnans medverkan i det sociala livet samt att man bortser från att se hur mannens aktiviteter är färgade av en könsrollsstruktur. Man belyser också hur traditionella epistemologier systematiskt utesluter kvinnan från rollen av den vetande vilket genererat ett kunskapsstoff som nästan helt uteslutande har sitt ursprung i mäns upplevelser (Harding 1987 s. 3). En viktig företeelse i feministisk forskning blir därför att behandla problem sett utifrån kvinnans upplevelser. Dessutom uppmärksammar feministiska teoretiker hur de fenomen eller diskussioner vi inte direkt kan observera är lika viktiga för vår helhetsbild som dem som faktiskt går att observera (Harding 1987 s. 7). Det gäller så att säga att hitta och synliggöra de dolda resonemangen i diskussionerna.

Prostitutionens fortlevnad anser vi vara en effekt av hur den rådande diskursen kring frågan ser ut, vilken formas och styrs av de aktörer som har störst makt och inflytande över den. Fenomenet av prostitution och dess effekter blir då värdefullt att analysera utifrån ett feministiskt perspektiv då problemet existerar i samvariation med en överrepresenterad manlig dominans i globala och nationella beslutspositioner kopplade till denna fråga.

1.2.3 Postkolonial teori

En av de teoretiska inriktningar som vi använder oss av är den postkoloniala skolan. Detta gör vi för att belysa hur de historiska relationerna mellan nord och syd fortfarande påverkar både den ekonomiska och politiska situationen idag. Det finns dessutom en stark koppling mellan identitet, genus och den koloniala diskursen.

En del av argumentationen som användes av de kolonialiserande makterna var missionen om att rädda kvinnan i landet, hon var det oskyldiga offret som fick lida under den barbariska kultur som rådde. Mannen från väst hade i uppdrag att hjälpa henne över till civilisationen undan det primitiva patriarkala samhället (Loomba 1998 s. 171). Än idag utgörs större delen av världens fattigaste av kvinnor i tredje världen länder. Detta har sin grund i exploateringen av billig eller gratis arbetskraft som påbörjades under den koloniala epoken. Idag återfinns man dessa kvinnor i bland annat sweatshops och inom sexindustrin. Detta är delvis ett uttryck av det postkoloniala patriarkala förtrycket som lever kvar (Loomba 1998 s. 172).

Postkolonialismen innefattar även teorier kring kvinnorollens betydelse för den nationella identiteten. Loomba förklarar det som att kvinnorna får ett symboliskt ansvar i rollen som mödrar av hela nationen men att detta ansvar för med sig en begränsad agentstatus (1998 s. 218). Internationellt sett är det betydelsefullt att se hur kolonialismen och postkolonialismen formar relationerna mellan dagens nationer och även jämställdhetsrörelsens utveckling (Loomba 1998 s. 230).

1.3 Avgränsningar och definitioner

Prostitutionen i Thailand är en omtvistad företeelse både inom media och inom samhällsvetenskaplig forskning. Det som framförallt uppmärksammas idag är den internationella handeln med sexarbetare – trafficking – som ökat kontinuerligt den senaste tiden. Vi tycker att detta är en viktig och intressant fråga men då det skrivits mycket om detta så har det i viss mån överskuggat själva prostitutionsfrågan. Därför väljer vi att fokusera på prostitutionen inom Thailand och de thailändska kvinnor som är indragna i branschen. Det förekommer även en hel del inrikes-trafficking och ofta kallas även de personer som reser runt i landet för att rekrytera flickor till sexindustrin för traffickers. Det finns ingen bra motsvarighet till det svenska ordet för dessa varför vi också väljer att använda den benämningen

Den nära sammankopplingen mellan spridningen av HIV/AIDS och prostitution kommer oundvikligen upp men vi utreder inte vidare sjukdomens betydelse för diskursen i sin helhet.

Ytterligare en allvarlig och på senare tid mycket uppmärksammas fråga är barnprostitution. Denna sker i många fall i samband med annan prostitutionsverksamhet men vi väljer ändå att utesluta frågan ur vår studie då det delvis rör sig om en annan politisk och kulturell diskurs.

Som tidigare nämnt vill vi också tydliggöra att det är den prostituerade *kvinnan* vi skriver om. För att kunna renodla diskussionen om könsroller utesluter vi prostituerade män, transvestiter och andra subkategorier inom prostitutionen.

Definitionen *prostitution* eller *prostituerad* innefattar en hel mängd olika kategorier; allt ifrån regelrätta sexslavar till prostituerade som arbetar på bordell eller avlönade ”flickvänner”. Denna mångtydighet är inget vi vill förenkla till en strikt fastställd innebörd utan vi accepterar begreppets komplexitet.

1.4 Disposition

I första delen redogör vi för hur vår problemställning uppkommit, för vårt syfte och våra specifika frågeställningar samt de teorier som vi bygger vår analys på. I andra delen beskriver vi de metoder som vi använt för att operationalisera våra teorier och varför vi använder just dessa metoder. I del tre går vi in på vår fallstudie av Thailand och landets prostitutionspolitik. Del fyra presenterar noggrant den rapport som utgör vårt analysmaterial och de aktörer som deltagit i skapandet av denna. Vi redogör även för vår analysstruktur och presenterar den analysmodell vi utarbetat utifrån våra teorier. I del fem gör vi en kvalitativ textanalys av valda delar av den rapport som utgör vårt empiriska material. I del sex för vi en sammanfattande diskussion kring de resultat som framkommit i vår analys och kopplar dessa till den internationella diskursen kring frågan där vi presenterar organisationsteoretiska förklaringar.

2 Metod

2.1 Forskningsdesign och material

Vår studie utgörs av en empirisk undersökning i form av en fallstudie. Vi utgår från prostitutionsdiskursen i Thailand och har valt att göra en textanalys av en rapport presenterad av ett thailändskt statligt organ på uppdrag av en FN-avdelning med ansvar för kvinnorrätsfrågor. Denna heter *The Division for the Advancement of Women* (DAW) och den underavdelning som tillser den specifika konventionen gällande prostitutionsfrågan heter *The Committee on the Elimination of Discrimination against Women* (CEDAW). Konventionen bär samma förkortade namn och heter *The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* (CEDAW).

Vårt syfte är att förklara och förstå den rådande prostitutionsdiskursen och kritisk granska hur den konstrueras. Den typ av fallstudie vi gör kan benämnas som *disciplined-configurative* eftersom vi utgår från ett specifikt fall och tar hjälp av befintliga teorier för att förklara diskursen (Gustavsson 06-09-08). Vår studie är därmed teorikonsumerande med både hermeneutiska och kritiska ambitioner.

Vår kvalitativa textanalys av den utredande rapporten är vår metod för att leta efter de bakomliggande faktorerna till situationen. Vi fokuserar framförallt på hur problemet beskrivs och vilken typ av åtgärder som görs med särskild emphasis på den prostituerades roll och status i samhället. Våra teorier från feministisk forskning är ämnade att granska kvinnans roll och samhällets syn på henne. Vårt socialkonstruktivistiska perspektiv hjälper oss att genom den historiska och kulturella bakgrunden se hur olika egenskaper och identitetsfaktorer har ålagts den prostituerade. Vi använder dokumentet i sin helhet men analyserar även specifika paragrafer genom att utifrån våra teorier tolka budskapet som det förmedlar och analysera orsaken till dessa budskap.

2.2 Diskursanalys

I vårt moderna informationssamhälle kan en viktig nyckel till att analysera samhälleliga företeelser finnas bland alla de texter som vi producerar, konsumerar och konstitueras av. Diskursanalys utgår ofta från ett konstruktivistiskt perspektiv; därmed blir avsikten att förstå och förklara hur verkligheten konstruerats snarare än att objektivt beskriva den (Sahlin 1999 s. 90). Här försvinner kravet på

objektivitet, vilket ersätts av intersubjektivitet. I vårt fall vill vi uppnå detta genom att använda tydligt redovisade analysmodeller och referenser samt redogöra för texterna i citat och referat – allt för att öka transparensen av forskningsprocessen och resultatet.

För att kunna komma åt att studera människan och hennes sociala verklighet kan man använda språket eftersom det är den kommunikativa länken i sociala interaktioner. Genom texter kan man analysera dessa relationer och vilka föreställningar som ligger till grund för forandet av våra verklighetsbilder (Bergström & Boréus 2005 s.16).

Det finns olika metoder för att göra en samhällsvetenskaplig textanalys beroende på vad man vill belysa. I vårt fall då vi ska göra en diskursanalys fokuserar vi på kopplingen mellan texten och det sociala sammanhanget samt den omgivande diskursen, aktörerna är av mindre betydelse (Bergström & Boréus 2005 s. 24).

Vi vill belysa hur processer styrs utifrån de perspektiv som används. Om formuleringarna av prostitutionen och åtgärderna mot den aldrig ordentligt problematiseras i rapporten kommer det inte heller att omsättas i praktiken. På så sätt formar texter i viktiga dokument såsom rapporten vad som sker och inte sker i politiskt beslutsfattande. Språket är konstruerat av den verklighet och kontext som den beskriver men har också en aktiv roll av att rekonstruera verkligheten och har då en möjlighet att förändra denna (Bergström & Boréus 2005 s.15).

Diskursanalysen ser texten och språket inte bara som ett redskap utan ett betydelsefullt forskningsobjekt i sig eftersom det både är format av människan och rekonstruerar och nyskapar hennes verklighet. Vid analys av text kan man komma åt djupare frågeställningar än vad som går att ifrågasätta med hjälp av kvantitativ och statistisk information om människors beteende.

Fokuset på makt inom diskursanalysen är i vårt fall en användbar aspekt av metoden. Här kan man komma åt ”makten över tanken” vilket kan förklara bland annat hur identiteter skapas (Bergström & Boréus s. 348).

Avsikten med en diskursanalys bör vara att ”bidra till en förståelse av diskursens förutsättningar och ursprung i en speciell samhällelig kontext och/eller dess konsekvenser genom de sociala konstruktionerna” (Sahlin 1999 s. 89). En viktig aspekt av diskursanalys är att man inte avser att ta reda på vad författaren vill berätta utan på vad som sägs och kanske framförallt – inte sägs, alltså det som är underförstått och implicit uttryckt eller helt exkluderat (Sahlin 1999 s. 91).

2.3 Kvalitativ textanalys

En viktig orsak till att vi valt att använda oss av kvalitativ textanalys är för att kunna komma åt textens underliggande budskap. En del av den kritik vi vill lyfta fram är luckan i debatten, nämligen den prostituerade kvinnans egen röst – detta skulle vi aldrig finna med hjälp av en kvantitativ analys. Huvudsakligen ägnar vi oss alltså åt att kritiskt granska innehållet i texten för att kunna göra vår diskursanalys av prostitutionsfrågan.

Precisering av analytiska redskap: Såsom Esaiasson m.fl. beskriver använder vi den diskursanalytiska metoden för att ställa frågor om ”vad olika texter säger om gränserna för det samhälleligt acceptabla; vad betraktas som normalt i ett givet samhälle och vilka intressen tjänar på att gränserna dras på det aktuella sättet?” (2004 s. 239). Textanalysen blir därmed ett verktyg för att klarlägga olika samhälleliga relationer (Esaiasson 2004 s. 239).

Det analysredskap vi använder för att studera texterna är den analysmodell som vi utgår från i bearbetningen av rapporten. Den är formad så att vi ska kunna främja validiteten i forskningen och utgör operationaliseringen av våra teorier. Förutom detta så lutar vi oss kumulativt emot tidigare forskning på området. Utifrån vår analysmodell arbetar vi sedan med på förhand definierade kategorier eftersom vi bland annat undersöker vad som *saknas* i texterna. Därmed anstränger vi oss för att uppfylla de intellektuella kraven genom att ”konstruera fruktbara kategorier, kanske genom att lyfta fram en tidigare förbisedd aspekt av fenomenet i fråga” (Esaiasson m.fl. s. 241).

Precisering av idébärare (aktör): Då vår studie avser att behandla en samhällelig diskurs kan man kategorisera den som idécentral, vilket gör att idébäraren är av mindre betydelse. Vi antar att man skulle kunna återfinna liknande resonemang även om vi hade valt en text av en annan avsändare. Det är dock fortfarande ett medvetet val vi har gjort att välja en rapport där aktören torde vara representativ för den samhälleliga diskursen. Det är till och med så att denna aktör om någon borde vara mer kritisk då det förutom delegater från thailändska regeringen även deltagit representanter från thailändska NGOs såsom flera kvinnorrättsorganisationer.

Val av material: Valet av material sammanföll i vårt fall med valet av aktör då vi hittade CEDAWs rapport. Materialet innefattade en redogörelse för de samhälleliga strukturer som vi var intresserade av att undersöka och blev därmed ett intressant analysobjekt. Den litteratur vi använder oss av har sin utgångspunkt i operativa social-konstruktivistiska, genusinriktade och postkoloniala teorier. Med avstamp i dessa befästa skolor blir vår studie teorikonsumerande.

Tolkning: Då det som i vårt fall rör sig om en hermeneutisk studie kommer betydelsen av hur texten tolkas att få stor relevans. Vi kan börja med att påpeka att våra frågor huvudsakligen riktas mot textens latent budskap och därmed sällan finns explicit förklarade i texten. Vårt tolkningsperspektiv är grundat på vår uppfattning om vad som menas med texten snarare än att vara avsändar- eller mottagarorienterat. Därmed blir det betydelsefullt vilken förförståelse vi har av frågan och vårt avstånd till den verklighet som studien behandlar. En aspekt av detta kan vi se redan i valet av forskningsproblem som delvis grundar sig på vårt personliga intresse för både det geografiska området och kvinnorrätsfrågor. Vi hoppas att detta intresse ska kanaliseras till ett engagemang att problematisera frågan genom en öppen argumentation där vi tydligt redogör för våra teorier och slutsatser.

3 Fallstudie: Thailand

3.1 Könsroller i kulturella institutioner

Thailand är en månghundraårigt rike som till skillnad från de flesta länderna i regionen aldrig blev koloniserat utan förblev en självständig monarki. Statsreligionen buddhism har till stora delar format samhället och dess institutioner och är en central del av den nationella identiteten.

Sedan turistindustrin etablerades som en uppmuntrad metod för ekonomisk utveckling och tillväxt har den kommit att få allt större betydelse för den thailändska ekonomin som idag tar emot miljontals turister per år. En övervägande del av dessa turister är män detta kan till viss del ställas i samband med landets prostitutionsindustri (Truong 1990 s. 1). Bilden av den thailändska vackra och underdåniga kvinnan är ett välanvänt vapen i turismens marknadsföring, även då det inte är direkt kopplat till sexhandel. Denna exotiserade kvinnobild kan ställas i kontrast till den roll kvinnan har som upprätthållare av den nationella identiteten som ansvarstagande maka och mor (*Women's International Network News, 1990*).

Den kvinnliga sexualiteten kan kategoriseras in med en tydlig skiljelinje mellan nytta och nöje. Hustrun –kvinnan i hemmet ska uppfylla sina plikter mot mannen och nationen och frambringa nya familjemedlemmar samt uppfostra dessa till goda samhällsmedborgare. De sexuella förväntningarna på henne är generellt låga både från hennes eget och från mannens håll. Den andra kvinnan; älskarinnan eller den prostituerade ska uppfylla de sexuella behov som inte tillfredsställs inom äktenskapet (Truong 1990 s. 195; Cook 1998 s. 262).

3.2 Prostitutionens historia

Traditionellt sett har kvinnors kroppar fått utgöra gränserna för nationens identitet. Detta kom sig av att kungens makt och inflytande utgjorde landets gränser och de kvinnor som ingick i hans harem och nation förkroppsligade denna makt (Jeffrey 2002 s. 4). Bordeller och andra typer av kommersiell prostitution, att särskilja från konkubiner och regelrätta slavar tycks ha bedrivits i någon form sedan sent 1600-tal (Jeffrey 2002 s. 5). Detta är något som öppet har pågått i samhället. Ett gammalt asiatiskt citat lyder "In every village with more than ten houses one of them is a brothel" (Fornander 1990 s. 109).

På initiativ av västvärlden, under den thailändska monarkins modernisering, så förbjöd man år 1905 slavhandeln. En förbisedd konsekvens av detta var de grupper av kvinnor som lämnades utan sysselsättning eller försörjning. Männerna sysselsattes i utbildning och militär verksamhet medan budgeten inte ansågs räcka till åtgärder för kvinnorna. För att kunna försörja sig och sina familjer fanns det ofta inga alternativ för dessa kvinnor utan utbildning och social status annat än att sälja sina sexuella tjänster. Detta gjordes ofta inom ramen för beroende genom skuldsättning som de sedan kunde arbeta sig fria ifrån, vilket praktiseras än idag (Jeffrey 2002 s. 11).

För att kontrollera beskattningen av prostitutionen och spridningen av sexuellt överförbara sjukdomar infördes år 1909 *The Venereal Disease Act*, vilket ledde till att de prostituerade status blev mer fixerad och deras anonymitet mindre (Jeffrey 2002 s. 12). Detta kom också att ses som ytterligare en kontroll av den kvinnliga sexualiteten (Truong 1990 s. 154).

Kvinnors svaga juridiska och sociala status härrör delvis från det inflytande den buddhistiska religionen haft på den thailändska politiken. Då kön uppfattas som en konsekvens av karma kunde olika typer av legal kategorisering, reglering och kontroll över kvinnan legitimeras. Detta ledde också till att motstånd och social kamp för förändring blev verkningslösa eftersom social ojämlikhet ansågs basera på handlingar i tidigare liv och inte på socioekonomiska krafter och strukturer (Truong 1990 s. 149). Detta har kritiserats för att vara en alltför enkelspårig bild av en komplicerad och utdragen process där kulturella, historiska och ekonomiska faktorer samverkat.

År 1960 kom *The Prostitution Suppression Act* antagen utifrån 1950-års FN fördrag. Denna lag kom delvis som en konsekvens av påtryckningar från väst och en allmän uppfattning om att prostitution var ett oacceptabelt promiskuöst beteende. Slutsatsen av denna nya lag var att alla inblandade skulle straffas utom sexköparna (Truong 1990 s. 155).

Den rådande uppfattningen är att Vietnamkriget förändrade och utökade prostitutionen som fenomen. De amerikanska soldater som stred i Vietnam hade tillgång till så kallade "Rest and Recreation centers" som USA hade gett i uppdrag åt Thailand att sköta. Kring dessa läger växte en prostitutionsverksamhet upp som till stor del baserade sig på att soldaterna tog sig tillfälliga flickvänner som de gav presenter och pengar till. När sedan turistindustrin tog fart under sjuttio- och åttiotalet så blev många av de kvinnor som tidigare varit soldatflickvänner nu en del av den växande sexturismen (Apisuk & Magar 2005 s. 243 f.).

3.3 Situationen idag

Den mest internationellt uppmärksammade delen av sexhandeln utgörs av sexturismen i landet. Till viss del har landets stora framgångar inom turistindustrin den utbredda prostitutionen att tacka för (Truong 1990 s. 1). Även om inte alla är prostituerade så har en stor ruljans som byggts upp runt sexhandeln i form av barer, dansställen, massageinstitut, restauranger, hotell och resebyråer.

Det sammanlagda antalet människor som är involverade i den totala branschen är svårt att uppskatta men mycket stort. Det spekuleras på dessa grunder kring huruvida den thailändska regeringen är beredd att sätta åt en kraftfull kamp mot prostitutionen med vetskapen om vilken enorm inkomstkälla den utgör för landet. Vi väljer dock att inte lägga någon särskild vikt vid de ekonomiska faktorerna som upprätthåller prostitutionen eftersom dessa framförallt har betydelse för den delen av branschen som utgörs av sexturismen och inte förklarar fenomenet i sin helhet.

Mellan åren 1993-1995 så var prostitution den största svarta marknaden i Thailand med en beräknad årlig omsättning på 33-44 miljoner US \$ vilket motsvarar cirka 15-18 procent av landets BNP (Apisuk & Magar 2005 s. 244).

Det är svårt att få fram siffror och statistik över prostitution då det förekommer i så många olika former (Cook 1998 s. 255). Det som är intressant att diskutera är dock den variation som förekommer mellan de uppskatta siffrorna från officiella, statliga och ickeofficiella källor såsom NGOs. Den officiella siffran på antal sexetablissemang är 6000 och motsvarande beräkning från ickeofficiellt håll är 60,000² (Cook 1998 s. 252).

Enligt *The Prostitution Prevention and Suppression Act* från 1996 är det i princip förbjudet att sälja sex och straff i form av böter och fängelse ges till prostituerade och ägare av bordeller eller andra sexförmedlare samt till personer som tvingat in någon i branschen, föräldrar inräknade. Som det uttrycks i CEDAWs rapport från 2004 är privat försäljning av sex inte laglig men bestraffas inte heller. Den försäljning som bestraffas är den som bedrivs ”through persuasion or insistence on the street or in public places, thus causing annoyance or embarrassment” (CEDAW report 2004 s. 28 § 81). Köp av sexuella tjänster är däremot inte förbjudet. Uppföljningen av de instiftade lagarna är dock bristfällig. Det finns ett utbrett system av förhandlingar och korruption mellan bordellägare och både lokal polis och myndigheter (Women’s International Network News 1994).

² Dessa siffror är från 1992.

4 Analysform

4.1 Inledning

Vi ska nedan genomföra en analys av en text utifrån ett feministiskt perspektiv. Texten ifråga är en korrespondens mellan en avdelning inom FN kallad *the Division for the Advancement of Women* (DAW) och *the Office of the National Commission on Women's Affairs* (ONCWA) som representeras av experter från den thailändska staten. Denna text är en rapport där ONCWA söker beskriva hur den aktuella situationen för kvinnor ser ut i landet. I utförandet av rapporten utgår de thailändska experterna från en specifik stadga vid namn "article 18 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women" (Internet: CEDAW 1) som sammanställts av DAW. Stadgan innehåller flera fördrag med specifika mål om hur kvinnans roll bör främjas inom olika samhällssektorer (ibid.).

Vi har valt att fokusera på Artikel 6 inom denna stadga som kallas *Prostitution* och analysera hur den thailändska delegationen har valt att behandla denna artikel. Mer specifikt analyserar vi hur de valt att problematisera och definiera prostitutionsproblemet i landet och därmed se vilka aspekter de väljer, samt inte väljer, att uppmärksamma i sammanhanget. Då denna stadga är så pass bred och generell i sin utformning är tolkningsutrymmet för hur man bör se på prostitutionsproblemet stort. Därför anser vi att en analys av de thailändska delegaternas tolkning av fördraget bör ge en representativ bild av hur detta problem behandlas inom landet. Något som bör uppmärksammas i sammanhanget är att rapporten är en korrespondens mellan staten och just en division inom FN och därmed kan detta påverka innehållet i rapporten med hänseende till vilka faktorer som belyses. Exempelvis kan tänkas att en internationell fokus på problemet görs då man korresponderar med en internationell organisation. Detta kommer vi att ha i åtanke och därmed diskutera i vår analys men vi anser att då dokumentet genomsyras av ett specifikt synsätt kan detta i sig vara värdefullt att analysera, oavsett om fokus läggs på vissa aspekter med hänseende till dess mottagare.

4.2 Aktörsbeskrivning

DAW är en avdelning inom FN som skapades 1946. Idag är den en division under *the Department of Economic and Social Affairs* (DESA) och har varit det sedan 1996. Huvudmålet för DAW är att verka för "the improvement of the status of women of the world and the achievement of their equality with men" (Internet: DAW). Med detta uttryckta mål som riktlinje fungerar DAW som en övervakare av flera underprojekt vilka alla har uppgiften att försöka implementera denna målsättning i praktiken. Det projekt vi har valt att fokusera på kallas *the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* (CEDAW) som tillses av *the Committee on the Elimination of Discrimination against Women* (CEDAW) som verkar inom DAW. I denna konvention, som har liknats vid en internationell grundlag för kvinnors rättigheter, definierar man vad diskriminering mot kvinnor är och beskriver vilka nationella åtgärder som krävs för att eliminera sådan diskriminering (Internet: CEDAW 2). CEDAWs uppgift blir således att genom kommunikation med respektive medlemsland som har ratificerat konventionen, kontrollera att stadgans mål åtföljs och implementeras i de nationella handlingsplanerna. Som tidigare nämnts har vi valt att titta närmare på en av de trettio artiklar som finns formulerade i konventionen eller stadgan, nämligen artikel 6, vilken lyder:

States Parties shall take all appropriate measures, including legislation, to suppress all forms of traffic in women and exploitation of prostitution of women. (CEDAW report 1997 s. 26).

Då Thailand har ratificerat konventionen, är landet lagligt bunden att tillämpa dess föreskrifter i praktiken. Landet blir då även skyldigt att åtminstone vart fjärde år presentera en nationell rapport i vilken de beskriver vilka åtgärder som genomförts med hänsyn till konventionens förpliktelser (Internet: CEDAW 1).

Den rapport vi granskar är sammanställd år 1997 och var ursprungligen två olika rapporter som man valt att sammanslå på grund av försenad hantering från CEDAWs sida. Det finns en senare rapport som färdigställdes 2004 vilken publicerades nu under hösten 2006. Denna rapport har ett mer inriktat fokus än rapporten från 1997 och man behandlar främst det internationella traffickingproblemet. Trots att den utgör ett färskare material valde vi att inte koncentrera oss på denna eftersom vårt analysområde berörde prostitutionsdiskursen inom landet. Man påstår från CEDAWs sida att varje ny rapport också ska klargöra vad som framkom i den förra (Internet: CEDAW 3) dock har inte detta gjorts i 2004 års rapport, vilket gör den än mindre användbar för vår analys.

ONCWA som sammanställt rapporterna och utgör den thailändska delegationen tillses under projektets gång av *the National Commission on Women's Affairs* (NCWA). Dessutom tar delegationen hjälp av både statliga organisationer och NGOs vid behov av information i diverse frågor kopplade till stadgan. I den avslutande fasen av rapportsammanställningen konsulteras alltid representanter från NGOs och statliga organisationer för att godkänna det slutgiltiga innehållet i rapporterna (CEDAW report 1997 s. 69).

4.3 Analysstruktur

Rapporten är utformad så att man för varje bearbetad artikel i stadgan först beskriver hur själva fenomenet ter sig i landet, alltså hur situationen ser ut för att sedan beskriva vad det är som gör fenomenet till ett problem. När denna aspekt tagits upp följer dels en beskrivning av vilka åtgärder som redan genomförts men också vilka ytterliggare åtgärder som skulle vara nödvändiga i kontexten. I paragraferna 69-80 beskriver man orsakerna till prostitution; vi har valt att analysera 69-76 eftersom dessa är fokuserade på könsroller och på hur samhällets struktur och synsätt utgör orsakerna bakom prostitutionen. De övriga orsaksanknutna paragraferna, 77-80, handlar främst om de ekonomiska aspekterna såsom sexturismen. Den sista delen av dokumentet, paragraf 88-99, behandlar de försök till förbättringar av situationen som har gjorts i form av exempelvis ökad tillgång på utbildning och juridiska reformer. Utav dessa väljer vi att analysera paragraf 88-91 och 95 närmre eftersom dessa har en samhörighet med ovan nämnda paragrafer.

Till att börja med görs en helhetsanalys av de utvalda paragraferna främst utifrån den första aspekten i vår analysmodell (se 4.5). Sedan kommer en mer djupgående textanalys av ett fåtal paragrafer för att kunna exemplifiera vårt resonemang utifrån specifika citat.

4.4 Analysmodell

Det feministiska perspektivet blir ett användbart verktyg i analysen av rapporten då vi önskar uppmärksamma vilka synsätt som ligger till grund för hanteringen av prostitutionsproblemet. Genom att kritiskt granska hur man väljer att definiera problemet och vilka åtgärder man väljer att föreskriva i samband med denna definition hoppas vi kunna synliggöra diskursens mening och innebörd för problemet ifråga. Den feministiska inriktningen hjälper oss att ifrågasätta dessa rapporter på ett mer grundläggande plan och till att uppmärksamma rådande maktförhållanden inom diskursen. Båda korrespondensparterna är de politiskt sett mest inflytelserika delegaterna från internationellt och nationellt håll i hänseende till prostitutionsproblemet i Thailand. Rapporternas innehåll blir därför en god indikation på hur diskursen styrs i sin helhet då dessa aktörer har så starkt inflytande på den. En avsaknad av genusperspektiv eller medvetenhet av problemets karaktär utifrån detta synsätt inom dessa delegationer kan därför anses betydande för hur hela prostitutionsproblemet kommer att behandlas.

Utifrån feministiska teorier väljer vi främst att analysera tre aspekter av prostitutionsdiskursen. Vi har kunnat uttyda att dessa olika plan av diskursen har stor betydelse för hur bilden av den prostituerade formas och därmed kännetecknar vilken roll hon har fått i debatten och vilka åtgärder som är aktuella.

Den **första** aspekten är **Könsrollernas ontologi** utifrån vilken vi vill klargöra hur de bakomliggande konstruktionerna av kön, sexualitet och prostitution ser ut. Genom att fokusera på konstruktionen av diskursen och dess betydelse för exempelvis nationens identitet visar vi på hur vedertagna begrepp har skapats och förstärkts.³

Den **andra** aspekten är kvinnans roll som **Offer eller Agent**, åtskillnaden mellan dessa roller har en central betydelse för den prostituerade. Traditionellt sett porträtteras kvinnan ofta som ett offer för yttre omständigheter. Då hon i samhället utgör ett objekt för mannens makt så har hon ingen egen handlingskraft eller vilja. Då kvinnan får agentstatus är detta ofta kopplat till hennes roll som identitetsskapare för nationen. Därför måste hon i denna roll upprätthålla de normativa värdena om hög moral och ta sitt ansvar i samhället som maka och mor. Denna roll är oförenlig med den prostituerades möjlighet till en agentstatus då hon dekonstruerar de moraliska värden som hon bör stå för. Därmed hamnar den prostituerade i ett problematiskt dilemma där en offerroll rättfärdigar hennes yrke men gör henne maktlös och en agentroll gör henne till en promiskuös och omoralisk kvinna.⁴

Den **tredje** aspekten utgörs av **Kvinnans och mannens sexualitet**, då dessa formar grundstommen till hur den prostituerade kvinnans roll uppfattas av samhället och är väsentlig då skriva lagar och oskrivna normer konstitueras.

Dessa olika plan av diskursanalysen överlappar varandra och kommer även in på andra närliggande perspektiv såsom kvinnans olika roller i samhället, vilket också har betydelse för vår studie. Genom att använda dessa aspekter i vår kvalitativa textanalys vill vi belysa vilka perspektiv som utesluts från diskursen och formulera en kritik mot den bristande förmågan att se diskursen i sin helhet

³ Detta kan man jämföra med Nira Yuval-Davis resonemang i "Gender and Nation".

⁴ Dessa resonemang kan jämföras med de som förs i Leslie Ann Jeffreys bok "Sex and Borders".

5 CEDAW report 1997

5.1 Helhetsanalys av orsaker § 69-74

I paragraf 69 – 76 beskriver den thailändska delegationen hur specifika synsätt och sociala attityder bidragit till att skapa och trycka på utvecklingen av en lönsam sexindustri i Thailand. Här redogör man för de två olika gruppers förhållningssätt som man anser viktigast att uppmärksamma i sammanhanget. Den första gruppens sociala attityder, som sägs delas av både män och kvinnor, kopplas till de kulturella normer som styr hur man ser på prostitutionen. Den andra gruppen synsätt sägs tillhöra de som trycker på kvinnan att gå in i prostitutionen, såsom familjemedlemmar och traffickers (CEDAW report 1997 s. 27 f.).

Det som är anmärkningsvärt med dessa beskrivningar är att man inte redogör för något synsätt som härrör från den prostituerade kvinnan. Man eliminerar på så sätt alla indikationer på att den thailändska kvinnan självmant går in i prostitutionen. Hon får genom denna beskrivning således aldrig en agentstatus utan beskrivs som ett offer för yttre omständigheter eller andras synsätt.

5.1.1 Könnsrollernas ontologi

Syftet med rapportens redogörelse av synsätt tycks vara att uppmärksamma samhällseliga strukturer och normer som gör att kvinnan tvingas in i prostitutionen. Detta är i sammanhanget viktigt att uppmärksamma, då det ger en klarare bild av kvinnans underordnade samhällseliga ställning och begränsade valmöjligheter. Det som saknas i denna beskrivning är dock en problematisering av det normgivande samhälle man beskriver. Samtidigt som man uppmärksammar att kvinnan innehar en roll som kulturell bärare eller familjehelgon så ifrågasätter man inte denna roll. Man förklarar endast att denna roll är svår för kvinnan att uppfylla på grund av begränsningar till ekonomiska möjligheter såsom ingen eller lite utbildning och arbetslöshet och att hon därför inte har något annat val än att gå in i prostitutionen (CEDAW report 1997 s. 27 f.). Åtgärderna som föreskrivs blir således att kvinnan ska få större chanser att utbilda sig och att skapa ett bättre självförtroende. Detta är ett väldigt deterministiskt sätt att resonera på och begränsar möjligheterna till effektiva lösningar på problemet. Genom att inte ifrågasätta könssrollerna i sig får man också svårt att urskilja den prostituerade kvinnans identitet. Detta för att

hennes sätt att leva sitt liv på inte finns representerat i vad som anses vara den traditionella kvinnorollen.

5.1.2 Kvinnan och den nationella identiteten

Nira Yuval-Davies skriver i sin bok *Gender and Nation* om hur den kvinnliga identiteten formas i relation till nationens identitet. Hon beskriver hur det inom nationen finns särskilda roller specifika för kvinnan som hon genom att acceptera eller ingå i tilldelas sin nationella identitet (1997 s. 4, 23). Dessa roller återfinns i rapporten inom den samhälleligt privata sfären, den plats där familjen och relationer står i centrum (CEDAW report 1997). Här får kvinnan rollen som hustru, moder eller dygdig dotter, hon är en så kallad bärare av kollektivets heder. Då kvinnan har denna roll fungerar hon som en symbolisk gränsvakt för nationens kulturella värden och traditioner (Yuval-Davies 1997 s.45 f.). Eftersom kvinnan i denna roll bär ansvaret för nationens identitet och traditionens kvarlevnad kan hon inte lika lätt som mannen söka förändring i sina livsval. Om kvinnan väljer att lämna sin traditionsenliga roll tappar hon i anseende och förlorar sin identitet som kopplad till nationen. Hon kan endast få en accepterad identitet i denna situation om det framgår att hon inte självmant valt att lämna sin sedvanliga roll. Hon beskrivs då vara ett offer för yttre omständigheter och har då i alla fall inte i med avsikt lämnat den roll hon bör ha i den privata sfären. Yuval Davies hävdar således att man genom att kontinuerligt bekräfta och värdesätta dessa könsroller legitimerar mannens fortsatta kontroll och förtryck av kvinnan (1997 s. 46).

I dokumentet blir denna offerbild tydlig. Fokuset ligger på hur kvinnan går in i den andra rollen som prostituerad samtidigt som hon stannar kvar i den privata sfären då hon beskrivs göra en uppoffring för familjen. Genom att hon framställs på detta vis utgår man också ifrån uppfattningen att hon vill stanna i denna sfär och leva upp till sin traditionella roll. Men antingen på grund av att en man lurar henne eller att hon blir avvisad från familjen så går hon in i prostitutionen (CEDAW report 1997 s. 27). Synen på den prostituerade som ett offer gör det därför lättare att förstå och acceptera henne. Detta för att hon då fortfarande kan kännas igen i sin traditionella roll och därmed också i sin nationella identitet. Problemet med detta synsätt ligger i att samtidigt som man uppmärksammar hennes utsatta och maktlösa situation så befäster man denna genom att endast identifiera henne som ett offer. Resonemanget i rapporten blir således deterministiskt och begränsar möjligheterna för att den prostituerade ska få någon form av maktställning.

Det är bara ett fåtal gånger som man i rapporten tillmäter den prostituerade en agentstatus. Hon är då någon som frivilligt anträt sexindustrin även fast hon inte har några större ekonomiska svårigheter (CEDAW report 1997 s. 28 § 76). Det finns dock ingen större förklaring i rapporten om varför hon frivilligt skulle göra detta. Dock gör man en vag hänvisning till paragrafen innan där man beskrivit hur materialism gör att kvinnor prostituerar sig. Man känner således inte igen henne i denna agentroll förutom då hon fördöms som penningkär eller materialistiskt lagd (CEDAW report 1997 s. 28 § 75). Leslie Ann Jeffrey påpekar att man genom att

definierar den prostituerade som motiverad av materialistiska behov försvagar möjligheterna till att hon skulle identifieras och bekräftas som en person i agentställning. Hon utmålas istället som en självisk person som bedrar sin plikt att bejaka sitt kulturella arv och sin traditionella roll inom denna (2002 s. 133). Aspekten av den prostituerade kvinnan i agentstatus blir följaktligen undanskymd och bortglömd i debatten.

Sammantaget för hur man i dokumentet framställer den prostituerade kvinnan är att oavsett om hon utmålas som ett offer eller en agent så förblir hon alltid maktlös. Jeffrey förklarar detta fenomen genom att beskriva hur den prostituerade, oavsett vilken moralisk rang hon insorteras i, sällan eller aldrig tillmäts en så kallad *national agency* eller ett aktivt medborgarskap (2002 s. xxii). Det är just på grund av den symboliska kulturbärande roll som kvinnan anses ha som gör den prostituerades roll så komplex: för om hon ses som en agent är hon orsaken till nedmonteringen av den nationella identiteten; och då hon betraktas som ett offer är hon moraliskt försvarbar men maktlös (Jeffrey 2002 s. xxii).

5.2 Analys § 71

Attitudes condoning prostitution are not confined to men. There is a perception among both women and men that prostitution protects “good” women against rape, while many wives report preferring their husbands to visit commercial sexworkers rather than taking a minor wife, which is perceived to be a much greater threat to family stability. (CEDAW report 1997 s. 27).

Paragraf 71 beskriver attityderna riktade mot prostitution och åsikten hos både kvinnor och män att den prostituerade skyddar den goda kvinnan från våldtäkt och att hustrurna ser prostitution som ett bättre alternativ än att mannen skaffar en etablerad utomäktenskaplig relation. I nästa paragraf kompletteras denna information med att detta synsätt ändrats på senare tid i och med hotet av HIV-smitta (CEDAW report 1997 s. 27 § 72). Bortsett från den hälsofokuserade aspekten kan man utläsa från rapporten att inget hänseende tas till vilka konsekvenser den kommersiella sexhandeln får för den prostituerade. Om den prostituerade kvinnan utgör skyddet för den goda kvinnan att råka ut för sexualbrott såsom våldtäkt, vad för behandling betyder det att hon själv behöver utstå? Ingenstans i dokumentet kan man få någon inblick i den prostituerades levnadssituation eller hennes uppfattning om sin roll i samhället; det perspektivet tycks helt uteslutet.

Åtskillnaden mellan den goda och den dåliga kvinnan är en central aspekt i prostitutionsdebatten. I viss mån kan detta förklaras av det buddhistiska begreppet karma. Truong förklarar att ödet av att bli prostituerad uppfattas som en konsekvens av oren karma snarare än en oren sexualitet och något man blivit till följd av hur man levt sina tidigare liv (1990 s. 137). Vad som bör tilläggas är att det snarare är samhällets utnyttjande av detta begrepp som har ingjutit denna betydelsen i karma, den buddhistiska läran i sig gör inte den typen av bedömningar av goda eller dåliga människor. Karma har en mer komplex

betydelse än att man konkret har förtjänat ett dåligt levnadsöde på grund av omoraliska handlingar i tidigare liv, men eftersom det till viss del är så som dess betydelse har förenklats har det i sin tur konstruerat ramar för hur man bedömer en människa med ett olyckligt levnadsöde (van Esterik 2000 s. 89).

En intressant aspekt av paragraf 71 är att det ofta är andra kvinnor, från medelklassen, som är med och skapar definitionerna av den prostituerades roll. För att kunna försvara hennes handlande ges hon ofta en offerroll i vilken egoistiska motiv ligger till grund för hennes yrkesval. Medelklasskvinnan har varit med och format synen på den försvarbara prostituerade som endast går in i branschen på grund av fattigdom och omtanke för sin familj och sina släktingar (Cook 1998 s. 263). Denna syn har resulterat i en tro på att om bara den ekonomiska utvecklingen fortsätter så kommer prostitutionsproblemet att lösas (Cook 1998 s. 263).

Vissa thailändska kvinnorrättsrörelser väljer också att definiera prostitutionen som enbart en fråga om tvång och exploatering av unga kvinnor (Cook 1998 s. 262). Sällan uppmärksammas de kvinnor som själva valt att gå in i industrin och agerat som egna agenter. Denna ignorans av icke-tvångsmässig prostitution är en illustration av medelklasskvinnans dömande syn på de syndfulla kvinnor som gått in i prostitutionen på grund av personliga och moraliska problem (Cook 1998 s. 263).

Relationen mellan den ”goda” medelklasskvinnan och den prostituerade är inte oproblematiska, det finns en stark drivkraft att dra en tydlig skiljelinje mellan vi och dem (Cook 1998 s. 256). En del av problematiken kring detta handlar om hur traditionen kring äktenskap och övriga sexuella relationer ser ut. Definitionerna av vem som är prostituerad baseras ofta på att det i den sexuella relationen handlar om betalning, icke-känslomässighet och promiskuitet; till skillnad från de inomäktenskapliga sexuella relationerna som aldrig bygger på ekonomiskt utbyte, är känslolösa och moraliska vilket Truong ironiskt påpekar (1990 s. 12).

Som många forskare med henne påpekat är denna åtskillnad felaktigt konstruerad. I det patriarkala samhället är de sociala relationerna skapta så att kontrollen över den kvinnliga sexualiteten och den kvinnliga prostitutionen är två sidor av samma mynt (van Esterik 2000 s. 195). Åtskillnaden i moraliska fack av hustru, älskarinna, prostituerad finns där för att stärka patriarkatet och hålla kvinnogrupperna åtskilda från varandra (Truong 1990 s. 12).

5.3 Analys § 72

There seems however to be a trend towards men visiting commercial sex workers less frequently or stopping visits, which is partly in response to the perceived threat of HIV/AIDS and partly due to perceptions that non-commercial intercourse is now more possible as societal mores change. Research among vocational students in Bangkok and military conscripts in Chang Rai have confirmed this trend and the reasons for it, but it is estimated that 20 to 30 percent of men still visit brothels regularly. (CEDAW report 1997 s. 27).

I paragraf 72 beskrivs minskande siffror av kommersiellt sex vara en följd av de ökande riskerna och medvetenheten av spridandet av HIV. Även andra källor konstaterar att antalet bordellbesök har minskat sedan 1990 med förklaringen till den uppmärksammade risken att drabbas av hiv-virus (Cook 1998 s. 260). Men man påpekar också att andra förtäckta former av kommersiellt sex har ökat, vilket därmed inte syns i statistiken, exempelvis dold prostitution på restauranger (Cook 1998 s. 261).

Minskningen sägs även bero på att "non-commercial intercourse is now more possible as societal mores change" (CEDAW report 1997 s. 27 § 72). Denna formulering visar på att mannen utgör normen vars möjligheter till sexuell tillfredsställelse är i centrum då kommersiellt sex aldrig har varit ett alternativ för thailändska kvinnor. Därmed osynliggörs vilken roll som kvinnans sexualitet spelar i denna förändring av de sociala normerna. Med en krass referens till föregående paragraf, där prostituerade utgjorde ett skydd för våldtäkt (CEDAW 1997 s. 27 § 71), kan man då ifrågasätta om våldtäkts-siffrorna nu har gått upp och om det beteendet dessutom anses socialt accepterat. Med all trolighet är det inte vad paragrafen avser att säga, men med den kommentaren menar vi att kritisera paragrafens totala brist på problematisering eller förklaring av vad som ligger bakom dessa ökade möjligheter till "non-commercial intercourse" (CEDAW 1997 s. 27 § 72).

När prostitution ska förklaras tar man bland annat upp det kulturella kravet på att män inte bör vara oskulder då de gifter sig. Det har varit normalt och accepterat att en mans första sexuella erfarenhet är tillsammans med en prostituerad kvinna (Cook 1998 s. 260). I rapporten tas denna förklaringsfaktor upp i § 69 där man konstaterar att det ses som normalt sexuellt beteende att män i grupp går till prostituerade på sin fritid. De påpekar också att det inte finns något ord på Thai för begreppet manlig oskuld (CEDAW report 1997 s. 27). Detta är så långt som samhällsanalysen sträcker sig, den manliga sexualiteten blir aldrig ifrågasatt utan ses som determinerad och hans sexualdrift ses som ett ofrånkomligt naturligt behov.

Buddhismen liksom andra religioner åtskiljer kvinnors och mäns kroppar och sexualitet baserat på inkludering/exkludering utifrån dess biologiska funktioner såsom motsatsparen potens/mottaglighet och aktivitet/passivitet. Sexuell njutning är kopplat till den offentliga kvinnan medan reproduktion och barnuppfostran hör till den hemmavarande frun (Truong 1990 s. 195). Sociologiska studier genomförda i Thailand har visat att 62 procent av kvinnorna tror sig kunna tillfredsställa sin makes sexuella behov medan endast 31 procent av männen är övertygande om att deras fruar skulle klara detta (Cook 1998 s. 262).

Thailändska flickor uppfostras till att de bara ska låta en man ha tillgång till deras kropp, detta har lett till föreställningar om att hon inte kan drabbas av hiv om hon bara har sex med sin make. Användningen av kondom är problematisk för då måste mannen först erkänna att han varit hos en prostituerad. Kondom är direkt kopplat till sexuellt överförbara sjukdomar som är direkt kopplat till prostitution (Cook 1998 s. 261). Hiv-virusets spridning och uppmärksamheten kring detta har gjort att även medelklasskvinnan blivit involverad i prostitutionsfrågan eftersom

både de själva och deras barn riskerar att drabbas av sjukdomen som en följd av att deras män besöker bordeller (Cook 1998 s. 254).

5.4 Analys § 74

A further problem arises from the very high value still placed upon a woman's virginity. This may leave a girl or woman who has been abused within her family, involved in an illicit relationship or who has been raped with very low self-esteem and feeling her future fate is not important, making her an easy victim for traffickers. Such attitudes can also make it difficult for women who have been commercial sex workers to be accepted within a different working environment or within their home community and may mean women or girls who have been forced into commercial sex work will remain there because they see no other options. (CEDAW report 1997 s. 27 f.).

Paragraf 74 inleder med att beskriva det kulturella värdet av kvinnans oskuld och förklarar sedan att flickan eller kvinnan som blivit våldtagen eller haft ett "illicit relationship" därför kan drabbas av låg självkänsla och misströstan inför framtiden vilket gör henne till ett lätt byte för traffickers (CEDAW report 1997 s. 27). De sexuella förväntningarna på kvinnan är alltså motsatta mannens då han som tidigare beskrivits inte bör vara oskuld då han ingår äktenskap.

När man konstaterar att flickor/kvinnor som inte motsvarar förväntningarna kan drabbas av "low self-esteem and feeling her future fate is not important" (ibid.) tar man ifrån henne den tänkbara möjligheten att reagera med något annat än ett passivt accepterande av sin situation. Med följdresonemanget att en kvinna i detta känslotillstånd är ett lätt offer för att hamna inom sexindustrin låter man situationen beskrivas som en naturlig följdverkan snarare än att ifrågasätta varför där inte finns några andra alternativ (ibid.). Vad är det egentligen som skapar hennes dåliga självförtroende: är det förlusten av sin oskuld, den antagna våldtäkten eller de inskränkta framtidsmöjligheterna?

Detta är något av en klassisk porträttering av den kvinnliga offerrollen. Hon tar passivt emot det öde som hon drabbats av utan att förväntas ha någon kapacitet att göra motstånd. Denna syn får konsekvenser för hur åtgärderna mot prostitution ser ut, som Skrobanek m.fl. uttrycker det så ses hon som någon man ska tycka synd om och hjälpa. Detta gör att den prostituerade kvinnan ses som ett offer och får aldrig en chans att själv förklara vilken typ av hjälp hon behöver (1997 s. 18).

I den fortsatta delen av paragrafen beskriver man att dessa normer kring den kvinnliga sexualiteten också får konsekvensen att "women or girls who have been forced into commercial sex work will remain there because they see no other options" (CEDAW report 1997 s. 28). Med förklaringen att hon har gått in i prostitutionen som ett oskyldigt offer så blir det för omgivningen mycket lättare att förstå och förlåta hennes promiskuösa agerande som prostituerad eftersom hon aldrig haft något eget val. Med det sällan behandlade ekonomiska motivet, att hon kan tjäna mer pengar i sexindustrin än i en vanlig fabrik, får omvärlden svårare försvara hennes handlingar. Då hon ses på detta sätt utgör den prostituerade kvinnan ett hot mot kvinnlig renhet och oskuld samt nationernas moraliska renhet.

Hennes sexualitet utmanar den moraliska ärligheten även hos nationens identitet och blir ett tecken på att den kvinnliga sexualiteten inte längre är kontrollerad (Jeffrey 2002 s. xxii). Genom att istället tolka den prostituerade som ett offer för större krafter kommer hon delvis undan detta, då hon åter blir oskuldssfull i sina intentioner.

5.5 Åtgärder

5.5.1 Analys § 88-91

Åtgärderna som föreslås i dokumentet innefattar huvudsakligen program riktade mot kvinnor. Som en konsekvens av den orsaksbild man tidigare målat upp, där kvinnorna beskrivs vara offer, så speglar sig denna uppfattning även i de handlingsplaner som föreskrivs. Man rekommenderar således att kvinnan genom längre utbildning och arbetsträning eller yrkesvägledning i framtiden inte lika lätt kommer att prostituera sig (CEDAW report 1997 s. 30). Man menar att kvinnan med hjälp av längre utbildning kommer bli ”better equipped to understand and see through the strategies of sex industry recruiters, while greater maturity will allow them to stand up against any family pressures to enter the sex industry” (CEDAW report 1997 s. 30 § 88). Denna uppmaning kan ses som kopplad till hur man tidigare beskrivit hur kvinnan går in i prostitutionen på grund av påtryckningar från andra håll. Här menar man då att hon genom mognad och bättre självkänsla i yrkeslivet ska kunna stå emot dem som lurar in henne i sexindustrin. Det som är egendomligt med denna och även andra åtgärder är att de syftar till att lägga nästintill allt ansvar på kvinnan att själv förändra sin situation. Detta är besynnerligt då man tidigare förklarat att hon är maktlös i sitt val att prostituera sig eftersom det egentligen är andras synsätt och attityder som påverkar henne att göra detta. Hon är alltså maktlös när hon går in i prostitutionen men trots detta anser man att det största ansvaret ligger hos henne att förändra sig och bli mogen.

Det finns endast en uttryckt åtgärd som ämnar rikta sig mot ’de andra’ som tvingar in henne i industrin. Man beskriver hur en handlingsplan riktad mot familjen ska kunna förändra denna grupps attityder mot den prostituerade. Man ger ett exempel på detta där man beskriver en video som heter *One Man, One Wife* där syftet är att minska mannens efterfrågan på sex (CEDAW report 1997 s. 30 § 91). Det finns ingenting i denna åtgärd som syftar till att förändra mannens egenskaper eller samhälleliga roll. Han uppmanas genom denna video att inse värdet av kärnfamiljen men råds inte till någon rannsaking av sin egen roll och hur den spelar in i prostitutionsproblemet. Här blir det uppenbart hur synen på könsrollsstrukturer och vilka olika roller som kvinnan respektive mannen har påverkar hur man anser att problemet skall kunna lösas. Mannen uppmanas inte förändra sitt beteende då han lever upp till sin samhälleliga roll även när han väljer att köpa sex. Enligt det deterministiska resonemanget ligger det i hans natur

att göra så då hans sexualdrift är något han inte själv anses kunna kontrollera (Barry 1979 s. 216 et al.). Videon kan hjälpa att begränsa hans sexuella begär men då man ser hans roll som självklar lägger man inget ansvar eller tvång till att han faktiskt bör leva upp till detta. Kvinnan däremot har i sin könsroll en slags högre moralitet att leva upp till och det är därför hon som uppmanas till förändring. Hon är den symboliska bäraren av nationens identitet och har därför striktare regler att leva upp till. Hon är ett offer samtidigt som hon bär hela ansvaret till förändring av problemet. Den prostituerades otydliga och komplexa identitet utgör således en symbol för hur begränsad och kontrollerad den accepterat kvinnliga identiteten är (Jeffrey 2002 s. 143).

5.5.2 Analys § 95

Paragraf 95 beskriver den nya lagen som föreslagits vilken innebär högre straff gentemot bordellägare, traffickers och föräldrar som säljer sina barn till prostitution. Man berättar sedan att det har försiggått en stor debatt om att man även ska straffa sexköparna. I dokumentet framgår dock att detta är en omöjlighet i nuläget då ”it has been generally felt that societal attitudes, and the parliament, would not yet support such a provision” (CEDAW report 1997 s. 31 § 95). Det konstateras att det inte går att skapa juridiska incitament för mannen att sluta köpa sex. Man undlåter också att förklara bakgrunden till de sociala attityder som försvarar hans ställning som ostraffbar deltagare i prostitutionen. Det är också intressant att man erkänner att parlamentet inte skulle stödja ett sådant förslag utan att ifrågasätta vad som hindrar dem från det.

Åtgärderna som görs och planeras mot prostitution är i stor utsträckning beroende av hur problemets orsaker har blivit definierade. Eftersom mannens roll i sammanhanget i princip aldrig uppmärksammas så finns där heller ingen anledning att försöka ändra hans beteende i frågan. Istället intresserar man sig för vilka orsakerna är till att utbudet på prostituerade är så stort och diskuterar fattigdom, tidigare sexuellt utnyttjande av kvinnor samt direkt tvångsmässig prostitution (ibid.). Näst intill aldrig ifrågasätts efterfrågan på kommersiellt sex. Vid de tillfällen då detta görs handlar det oftast om sexturism och nästan aldrig om den lokala marknaden. Därför blir även föreslagna lösningar inriktade på orsakerna till varför kvinnor går in i prostitutionsbranschen och bortser därmed helt från männens roll (Cook 1998 s. 276).

Genom att homogenisera alla typer av prostitution under samma definitioner så förenklar man förklaringen av problemet och därmed även de åtgärder som riktas mot prostituerade. Då man adresserar den prostituerade som skyldig till spridningen av sexuella sjukdomar och omoraliskt beteende så skapas juridiska och sociala strukturer som främst försvarar den prostituerades situation (Truong 1990 s. 193).

6 Slutdiskussion

6.1 Internationella organisationer och genusfrågor

Genom att koppla analysen av rapporten till ett större internationellt sammanhang vill vi lyfta fram den roll och det ansvar som de inblandade organisationerna har. Som en del av FN kan CEDAW sägas ingå i det internationella samfundet. Den politiska agendan formas till stor del av hur de mänskliga rättighetsfrågorna, i vårt fall kvinnorrättsfrågorna, definieras på internationellt och nationellt plan (Barnett & Finnmore 2004 s.1). FN har med sin normgivande roll en viktig funktion av att sätta problem på agendan och att verkställa åtgärder mot dessa. Utifrån ett diskursanalytiskt perspektiv är detta av stor vikt med tanke på den mängd av inflytelserika rapporter och dokument som produceras av eller på uppdrag av FN. Det perspektiv som FN antar vid hanteringen av de aktuella frågorna blir ofta tongivande för hur diskursen fortlever även annorstädes.

J. Ann Tickner förklarar hur institutioner som arbetar med kvinnors rättigheter oftast har otillräckliga ekonomiska medel och försvagade implementeringsmöjligheter. Hon menar att även CEDAW berörs av detta problem och beskriver att medlemsstater lagt till fler reservationer vid ratificeringen av *the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* än de gjort vid någon annan FN-konvention. Hon lyfter också fram argumentet att CEDAW är skapat utifrån manliga värderingar av jämlikhet vilket blir tydligt i institutionens fokus på kvinnors rättigheter i offentliga angelägenheter som berör ekonomi, lag och utbildning (Tickner 2001 s. 115). Detta kunde vi även utläsa av de kommentarer som gjorts på 1997 års rapport under CEDAWs rapportseminarier. Detta material utgörs av frågor och kommentarer från representanter från övriga länder i samarbetet. Då vi läst dessa har vi noterat att det främst görs anmärkningar på praktiska frågor; såsom exakt hur straffen implementeras och att man efterfrågar ytterligare statistik (Internet: CEDAW 4). Vi har inte hittat några exempel på att perspektivet för rapporten har ifrågasatts eller några uppmaningar på att belysa situationen från den prostituerade kvinnans håll.

6.2 Varför är det så svårt att implementera ett genusperspektiv?

I vår analys av CEDAWs rapport från 1997 har vi sökt utreda hur man inom den thailändska statliga delegationen ONCWA framställer den prostituerade kvinnan i Thailand, och försökt se hur detta hänger samman med synen på den traditionella kvinnans roll. Detta för att i slutändan kunna ifrågasätta hur väl denna institution implementerat ett genusperspektiv i sin utredning. Målet var att få en inblick i diskursen kring den prostituerade kvinnan och problematisera behandlingen av hennes situation samt utreda hur detta påverkar vilka åtgärder som görs och inte görs.

Med hjälp av vår analysmodell har vi kunnat urskilja vilka värden som associeras med den prostituerades identitet och på så sätt kunnat förstå hur hennes roll blivit konstruerad. Utifrån vår modell har vi sökt belysa den könsrollsproblematik som föreligger för att på så sätt visa alternativen till den beskrivning man gör.

Av vår analys drar vi slutsatsen att den thailändska delegationen saknar insikt i problemet utifrån ett genusvetenskapligt perspektiv. Man problematiserar sällan den roll man tilldelar den prostituerade kvinnan i resonemangen av att vara ett offer för fattigdom, föräldrars krav eller illasinnade traffickers. Med den passiviserade identifieringen bidrar man till en deterministisk syn på könsroller som håller fast vid den traditionella bilden av kvinnan. Detta blir problematiskt då man genom att utgå ifrån ett sådant synsätt sällan eller aldrig tillmäter den prostituerade en rättmätig identitet. Hennes identitet skapas alltid i relation till andras inställning om vad hennes roll bör vara men kanske inte är. I Thailands fall hör detta till stor del samman med att man vill bevara nationens heder, vilken kvinnans roll och sexualitet är starkt kopplad till. Därmed räddar man landets heder genom att se henne som ett offer för yttre påfrestningar under vilka hon sökt behålla sin givna roll. Som vi tidigare konstaterat leder denna inställning till att man aldrig vänder sig direkt till den prostituerade kvinnan i åtgärderna mot problemen med prostitution. Ett erkännande av den prostituerades egen handlingsmakt hade kunnat leda fram till åtgärder där de behov och önskningar på förbättringar av sin situation som hon själv har hade kunnat förverkligas.

Problematiken med åtgärderna av frågan är en konsekvens av att man misslyckats med att implementera en helhetlig syn på genus. Elizabeth Harrison beskriver hur projekt som berör kvinnofrågor och som har syftet att institutionalisera ett genusanalytiskt perspektiv ofta förvandlas till så kallade projekt för kvinnor. Istället för att då implementera en förståelse av genus så fokuserar man endast på kvinnor och låter den manliga identiteten förbli outredd (1997 s. 61). En förklaring till detta är att genusperspektivet med sin koppling till feministisk teori synliggör komplexa maktrelationer som är svåra att söka utreda och ta itu med inom den organisatoriska strukturen. Harrison menar att det inom organisationer finns ett behov av att förenkla komplexa angelägenheter så att de omvandlas till lättillgängliga principer som mer praktiskt går att handskas med. Detta sker ofta när det handlar om genusfrågor: man försummar ofta innebörden av genus i dess kontroversiella och politiska mening och bortser därmed från ett väsentligt inslag i frågan (1997 s. 62).

Författarna av rapporten, ONCWA, skulle ha kunnat axla ansvaret att anlägga ett genusperspektiv och en problematiserande bild av såväl den kvinnliga sexualiteten som den traditionella kvinnorollen men fortsätter istället i sin analys att rekonstruera de givna rollerna. Vi ifrågasätter således värden som fastställer henne som ett offer, en kvinna som bejakar sin traditionella roll och en kvinna vars sexualitet är dold. Vi vill istället visa på alternativ till dessa uppfattningar där man ger kvinnan en agentstatus, frikopplar henne från den traditionella kvinnorollen och låter henne definiera sin sexuella identitet.

7 Referenser

- Apisuk, Chantawipa – Magar, Veronica, 2005. "Rest, recreation and resistance: Advancing the rights of sex workers in Thailand" s. 243-259 i Misra, Geetanjali – Chandiramani, Radhika (red.) *Sexuality, gender and rights: Exploring theory and practise in South and Southeast Asia*. New Delhi: Sage Publications Ltd.
- Barnett, Michael, 2005. "Social constructivism", s.251-270 i Baylis, John – Smith, Steve (red.) *Globalisation of world politics: An introduction to international relations*. Third edition. New York: Oxford University Press.
- Barnett, Michael – Finnmore, Martha, 2004. *Rules for the world: International organizations in global politics*. New York: Cornell University Press.
- Barry, Kathleen, 1979. *Female Sexual Slavery*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Bergström, Göran – Boréus, Kristina (red.), 2005. *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Cook, Nerida, 1998. "Dutiful daughters, estranged sisters: Women in Thailand" s. 250-290 i Sen, Krishna – Stivens, Maila (red.) *Gender and power in affluent Asia*. London: Routledge.
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2004. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Fornander, Kjell, 1997. *Thailand*. Stockholm: Norstedts förlag AB.
- Harrison, Elizabeth, 1997. "Fish, Feminists and the FAO: Translating 'Gender' through Different Institutions in the Development Process" s. 61-74 i Goetz, Anne Marie (red.) *Getting Institutions Right for Women in Development*. London: Zed Books Ltd.
- Harding, Sandra (red.), 1987. *Feminism and Methodology: Social Science Issues*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- Jeffrey, Leslie Ann, 2002. *Sex and Borders: Gender, National Identity, and Prostitution Policy in Thailand*. Vancouver: UBC Press.

- Loomba, Ania, 1998. *Colonialism/Postcolonialism*. New York: Routledge.
- Pettman, Jan Jindy, 2005. "Gender issues" s.669-687 i Baylis, John – Smith, Steve (red.) *Globalisation of world politics: An introduction to international relations*. Third edition. New York: Oxford University Press.
- Sahlin, Ingrid, 1999. "Diskursanalys som sociologisk metod", s.83-106 i Sjöberg, Katarina (red.) *Mer än kalla fakta: Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- "Sex industry assuming massive proportions in Southeast Asia", September 1998. *Women's International Network*.
- Skrobanek, Siriporn – Boonoakdi, Nattaya – Janthakeero, Chutima, 1997. *The traffic in women: Human realities of the international sex trade*. New York: Foundation for Women.
- Tickner, J. Ann, 2001. *Gendering world politics: Issues and approaches in the post-Cold War era*. New York: Columbia University Press.
- Truong, Thanh-Dam, 1990. *Sex, Money and Morality: prostitution and tourism in south-east asia*. London and New Jersey: Zed Books Ltd.
- "Women and human rights: Thailand", Spring 1994. *Women's International Network News*.
- "Women and violence: Prostitution in Thailand: Legal Measures", Winter 1990. *Women's International Network News*.
- Yuval-Davies, Nira, 1997. *Gender & Nation*. London: Sage Publications Ltd.

Muntliga källor

- Gustavsson, Jakob. Föreläsare i statsvetenskaplig metodologi. Föreläsning 4: Fallstudiemetod, 2006-09-08.

Internet-material

CEDAW report 1997: Thailand

Länk:

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/267/79/IMG/N9726779.pdf?OpenElement>

(2006-11-24)

CEDAW report 2004: Thailand

Länk:

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/411/30/PDF/N0441130.pdf?OpenElement>

(2006-11-24)

CEDAW 1

Country Reports

Länk:

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/reports.htm>

(2006-11-24)

CEDAW 2

Overview of the Convention

Länk:

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>

(2006-11-24)

CEDAW 3

Reporting guidelines

Länk:

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/reporting.htm>

(2006-11-24)

CEDAW 4

”Women’s anti-discrimination committee concludes consideration of Thailand reports” publicerad 1999-01-29

Länk:

<http://www.un.org/News/Press/docs/1999/19990129.wom1091.html>

(2006-11-24)

DAW

The Division for the Advancement of Women

Länk:

<http://www.un.org/womenwatch/daw/daw/>

(2006-11-24)

DAW/CEDAWs hemsida uppdaterades senast 2006-12-13